

УДК 330.368

JEL L0, H29, F12, F29

DOI 10.33244/2617-5932.6.2020.145-157

В. В. Хачатрян,*д.е.н., доцент**e-mail: khachatryan9191@vtei.com.ua***ORCID ID 0000-0002-9532-0116;****О. М. Ткачук,***д.е.н., професор**e-mail: doc.olga@vtei.com.ua***ORCID ID 0000-0002-1277-8202;****О. М. Менчинська,***к.е.н.,**Вінницький торговельно-економічний
інститут КНТЕУ**e-mail: derkacholena@ukr.net***ORCID ID 0000-0002-1549-4870**

СВІТОВІ ТРЕНДИ ПРОСТОРОВОГО НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО РОЗВИТКУ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ

У статті досліджено основні пріоритети просторового розвитку бізнес-процесів та можливості їх імплементації в зовнішню економічну політику України. Визначено базові поняття зовнішньої та внутрішньої просторової політики, критерії її оцінювання. Встановлено, що стратегічні пріоритети просторового розвитку світових бізнес-процесів являють собою систему цілей і завдань просторових одиниць (міста, регіону, держави, міждержавних об'єднань) щодо управління адміністративним, економічним і соціальним розвитком окремої територіальної одиниці з урахуванням реалізації механізмів просторового регулювання. За результатами дослідження зроблено висновки про те, що державне регулювання варто спрямовувати на просторову інтеграцію країни в світові бізнес-процеси, проведення відповідної податкової політики, раціоналізацію використання унікальних природних ресурсів у ряді районів, створення і реалізацію важливих цільових програм.

Ключові слова: *бізнес-процеси, внутрішня просторова політика, зовнішня просторова політика, світові тренди, стратегічні пріоритети, технопарки, технополіси.*

В. В. Хачатрян, О. М. Ткачук, О. М. Менчинская. Мировые тренды пространственного научно-технического развития бизнес-процессов

В статье исследованы основные приоритеты пространственного развития бизнес-процессов и возможности их имплементации во внешнюю экономическую политику Украины. Определены базовые понятия внешней и внутренней пространственной политики, критерии ее оценки. Установлено, что стратегические приоритеты

пространственного развития мировых бизнес-процессов представляют собой систему целей и задач пространственных единиц (города, региона, государства, межгосударственных объединений) по управлению административным, экономическим и социальным развитием отдельной территориальной единицы с учетом реализации механизмов пространственного регулирования. В результате исследования сделаны выводы о том, что государственное регулирование следует направлять на пространственную интеграцию страны с мировыми бизнес-процессами, ведения соответствующей налоговой политики, рационализацию использования уникальных природных ресурсов в ряде районов, создание и реализацию важных целевых программ.

Ключевые слова: *бизнес-процессы, внутренняя пространственная политика, внешняя пространственная политика, мировые тренды, стратегические приоритеты, технопарки, технополисы.*

Метою статті є визначення стратегічних пріоритетів просторового розвитку сучасних підприємств в інтегрованих світових бізнес-процесах. Для досягнення мети в статті було поставлено ряд завдань: дослідити теоретичну сутність та історичні аспекти формування бізнес-середовища з метою визначення існуючих стратегічних пріоритетів, адаптації світових засад та стратегічних пріоритетів просторового розвитку до світових трендів ведення бізнесу.

Постановка проблеми. Сьогодні у трансформаційний час стратегічні пріоритети просторового розвитку бізнес-процесів перебувають у центрі уваги світового глобального розвитку. Це пояснюється рухомою силою бізнесу в розвитку господарських стосунків, фундаментальною основою яких виступають приватна власність та стимулювання людини до праці в умовах існуючих законодавчих норм. Підприємництву притаманна очевидна історичність та надто суттєвий інтернаціональний досвід. Ефективне легітимне обслуговування бізнес-процесів на рівні простору дозволяє розпочати формування світових бізнес-процесів, забезпечуючи їй поступовий стратегічний розвиток. Зокрема, для успішного управління просторовими соціально-економічними процесами насамперед необхідно визначити чіткі пріоритети. Остання перетинається з визначенням ідеї, місії та шляхів розвитку бізнес-процесів. Отже, треба пам'ятати, що на першому місці завжди перебувають підприємець, постачальник, покупець з власними соціально-економічними цінностями та потребами. Згідно із зазначеним формується кон'юнктура ринку як співвідношення існуючого попиту та пропозиції в необхідному співвідношенні. Саме завдяки визначенню потребам і створюються, розвиваються бізнес-процеси. За часів швидких змін компаніям потрібно знаходити більш цілісний підхід до формування стійких цінностей, які можуть сприяти зміні способу життя людей, компанії та її співробітників. Це зумовлює тренди, на які компанії повинні реагувати «тут і зараз».

Представлені 10 трендів дозволяють дізнатися, як залишатися конкурентоспроможними і досягти (зберегти) операційну ефективність:

1. Бізнес-моделі – від концепції до дії (Business models – from concept to action).
2. Клієнтоорієнтовані процеси (Customer-oriented processes).
3. Оптимізація під тиском (Under Pressure to optimize).
4. Роботизована автоматизація процесів (Robotic process automation (RPA)).
5. Аналіз клієнтського шляху (Customer journey).
6. Споживчий досвід (User Experience).

7. Стандартизація процесів (A single point of truth).
8. Попит на бізнес-процеси з низьким кодом збільшується (Demand for no-code / low-code BPM increases).
9. Ліцензування. Безпека і база для масштабування.
10. Зміни в підходах / інструментаріях роботи з бізнес-процесами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багато уваги в іноземних та вітчизняних фахових літературних джерелах і дослідженнях практичного характеру приділяється теоретичним аспектам, механізмам взаємодії та методам оцінювання економічної діяльності, наприклад підприємств машинобудування. Серед відомих зарубіжних учених варто відмітити роботи М. Портера [14], Г. Джереффі [1], П. Хармона [12], Б. Когути [13]. У працях вітчизняних науковців, а саме: М. В. Войнаренко [1], В. В. Гурочкиної [2; 3], Г. В. Дугінець [4], Є. В. Крикавського [5], І. І. Новаківського [6], О. М. Парубець [7], Н. І. Чухрай [10], досліджено різні аспекти управління розвитком бізнес-процесів на підприємствах машинобудування. Розгляд останніх публікацій показав також, що питанням стратегічних пріоритетів просторового розвитку бізнес-процесів у світі присвячена значна кількість досліджень. Зокрема, таким проблемам, як пошук шляхів ефективного впровадження основних засад ведення бізнес-процесів; використання світового досвіду у створенні сучасних підходів щодо управління підприємствами в трансформаційний період просторового розвитку; використання науково-технічного прогресу щодо впровадження новітніх технологій у світових бізнес-процесах; визначення місця підприємницької діяльності у світовій економіці.

Виклад основного матеріалу дослідження. Стратегічну мету з формування в Україні високорозвиненої соціально орієнтованої економіки, що базується на знаннях та інноваціях, передбачено Стратегією сталого розвитку «Україна – 2020». Конкурентна позиція України є нерівноважною, що відображено у ряді світових рейтингів.

За даними Всесвітнього економічного форуму «Звіту про глобальну конкурентоспроможність 2017–2018 рр.», Україна посіла 81 місце серед 137 досліджуваних країн, піднявшись на чотири позиції. За компонентами підіндексу, який характеризує ефективність ринків – ключового фактору на стадії інвестиційного зростання (індустріалізації), Україна посідає 101 місце за ефективністю товарних ринків серед 137 країн, 120 – за ефективністю фінансових і 86 – за ефективністю ринку праці. Готовність до адаптації технологій та інновацій оцінена на рівні 81 місця. При цьому за показником «Ринкові інституції» наша країна посідає 118 місце, а за розвиненістю бізнесу – 90. Серед факторів, важливих для розвитку промисловості, сприятливими є розмір доступного ринку (за ємністю ринку Україна посідає 47 місце) та освіта (наша країна посідає 35 місце).

Незважаючи на велику кількість учених та інженерів, а також частку людей, які мають вищу освіту, Україна має посередній рейтинг за підіндексом «Інновації» та низькі значення показників «Державні закупівлі новітніх технологій і продукції», «Взаємозв'язки університетів з промисловістю у сфері досліджень і розробок», «Технологічна готовність». Тут найбільш проблемним показником залишаються «Іноземні інвестиції та трансфер технологій».

В Україні найчастіше залучені інвестиції спрямовуються у вже розвинені сфери економічної діяльності. Станом на 01.04.2018 найвагоміші обсяги надходжень прямих інвестицій були спрямовані до підприємств промисловості – 33,6 %, до суб'єктів,

які здійснюють оптову та роздрібну торгівлю і ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів, – 15,6 % [3].

Таблиця 1

**Прямі іноземні інвестиції в економіку України
упродовж 2008–2018 рр., (млн дол. США)**

Роки	ПІІ в Україну		ПІІ з України		Сальдо	
2008	10 913	+1 022	1 010	+337	+9 903	+7,4 %
2009	4 816	-6 097	162	-848	+4 654	-53,0 %
2010	6 495	+1 679	736	+574	+5 759	+23,7 %
2011	7 207	+712	192	-544	+7 015	+21,8 %
2012	8 401	+1 194	1 206	+1 014	+7 195	+2,6 %
2013	4 499	-3 902	420	-786	+4 079	-43,3 %
2014	410	-4 089	111	-309	+299	-92,7 %
2015	2 961	+2 551	-51	-162	+3 012	+907,4 %
2016	3 284	+323	16	+67	+3 268	+8,5 %
2017	2 202	-1 082	8	-8	+2 194	-32,9 %
2018	1 121	-1 081	2	-6	+1 119	-49,0 %

Джерело: складено автором на основі [3].

Відповідно до індексу інноваційного розвитку, представленого агентством Bloomberg 2018 року, Україна на 46 місці серед 50 досліджуваних країн. При цьому наша країна виявилася найгіршою за продуктивністю праці (50 місце), що свідчить про низький рівень застосовуваних технологій та виробництво товарів з низькою доданою вартістю, і потрапила до трійки аутсайдерів за технологічними можливостями (48 місце). Водночас вона зберігає високе 21 місце за ефективністю вищої освіти та 27 місце за патентною активністю, тобто має потенціал до розвитку.

Разом з тим 2018 року Україна, за даними Global Innovation Index, вперше обійшла Росію. Так, за рік вона піднялася з 50 на 43 місце в рейтингу інноваційних країн. А у рейтингу The Best of The Global Outsourcing від міжнародної асоціації IAOP, де зібрані 100 кращих аутсорсингових компаній світу, увійшли 17 компаній з офісами в Україні, що на одну менше, ніж 2018 року. У рейтинг 2019 року потрапили: EPAM; Ciklum; Luxoft; Intellias; Eleks; N-ix; Sigma Software; SoftServe; Softjourm; Softengi; Svitla; Infopulse; Intetics; Miratech; Program-Ace; TEAM International; AMC Bridge. Журі вибирало тільки компанії, які вже потрапляли в попередні видання. Серед критеріїв відбору: інноваційний підхід до роботи, сертифікати та нагороди за успішне виконання проєктів, відгуки клієнтів і професійне зростання працівників. Для участі в рейтингу компанії повинні були відправити відповідну заявку.

Водночас у звіті Global Competitiveness Index 2018, випущеним Всесвітнім економічним форумом спільно з Євразійським інститутом конкурентоспроможності та консалтинговою компанією Strategy Partners, йдеться про те, що Україна посіла 83 місце зі 140 в рейтингу глобальної конкурентоспроможності економіки, піднявшись на шість сходинок порівняно з 2017 роком. У дослідженні також зазначається, що в Україні слабо розвинені інститути, досить нестійкі фінансова система і макроекономічні показники. Так, згідно з рейтингом

за рівнем державних інститутів Україна перебуває на 110 місці, за інфраструктурою – 57 місці, за рівнем адаптації технологій – 77 місці. Крім того, макроекономічна стабільність нашої країни на 131 місці, рівень охорони здоров'я – 94 місці, рівень освіти – 46 місці, ринок товарів – 73 місці. Ринок праці України перебуває на 66 місці, фінансова система – 117 місці, обсяг ринку – 47 місці, динаміка бізнесу – 86 місці, здатність до інновацій – 58 місці.

Стратегічні пріоритети просторового розвитку світових бізнес-процесів являють собою систему цілей і завдань просторових одиниць (міста, регіону, держави, міждержавних об'єднань) щодо управління адміністративним, економічним і соціальним розвитком окремої територіальної одиниці з урахуванням реалізації механізмів просторового регулювання. Державна просторова політика при цьому являє собою дії держави, спрямовані на вирівнювання умов діяльності територій країни, просторових міждержавних об'єднань, оптимізацію шляхів використання всіх видів ресурсів, а також сприяння ефективній реалізації існуючого потенціалу в певній просторовій системі. Просторова національна політика країни ґрунтується на визначених умовах з урахуванням особливостей розвитку окремого простору з урахування розвитку світових бізнес-процесів.

Отже, державна просторова політика – це втручання держави у розвиток окремих просторових систем для збалансування існуючих диспропорцій.

Державне регулювання просторового розвитку вирішує такі оптимальні завдання: структурну перебудову просторової економіки на основі визначення соціально-економічних, науково-технічних, екологічних, демографічних, гуманітарних та національних пріоритетів; реконструкцію економіки просторових систем, модернізацію їх інфраструктури, оздоровлення екологічної ситуації; збалансування рівня та якості життя населення згідно з європейськими стандартами; стимулювання розвитку експортно- та імпортозамінюючих територіальних виробництв; забезпечення повного та оптимального використання природно-ресурсного потенціалу; розвиток ефективних галузей виробничої та соціальної сфери з урахуванням загальнодержавних інтересів; підвищення рівня добробуту і поліпшення демографічної ситуації.

Найважливішим завданням державної просторової політики є зміцнення єдиного простору України. При цьому державне регулювання спрямовується на просторову інтеграцію країни в світові бізнес-процеси, проведення відповідної податкової політики, раціоналізацію використання унікальних природних ресурсів у ряді районів, створення і реалізацію важливих цільових програм.

Сутність механізму реалізації державної просторової економічної політики полягає в системі певних економічних важелів. За їх допомогою здійснюється державний вплив на просторову організацію продуктивних сил, забезпечується соціально-економічний розвиток територій з метою удосконалення структури господарського комплексу.

Будь-яка держава впливає на просторовий економічний розвиток за допомогою адміністративних та економічних важелів, які передбачені законодавством. Результати механізму державного впливу на просторовий розвиток значною мірою залежать від дієздатності системи управління в країні. Комплекс фінансово-економічних, соціальних і організаційних важелів, які можуть бути використані, забезпечує необхідну рівновагу між економічною доцільністю та соціальною ефективністю. Економічні важелі застосовують з урахуванням специфіки особливостей кожної окремої галузі певного територіального простору.

Динамічний та збалансований просторовий розвиток є найважливішою проблемою подальшого впровадження ринкових відносин під час суспільних перетворень в Україні. Просторова політика, залежно від напрямку її реалізації, поділяється на зовнішню та внутрішню. Основними критеріями оцінювання зовнішньої просторової політики держави є такі:

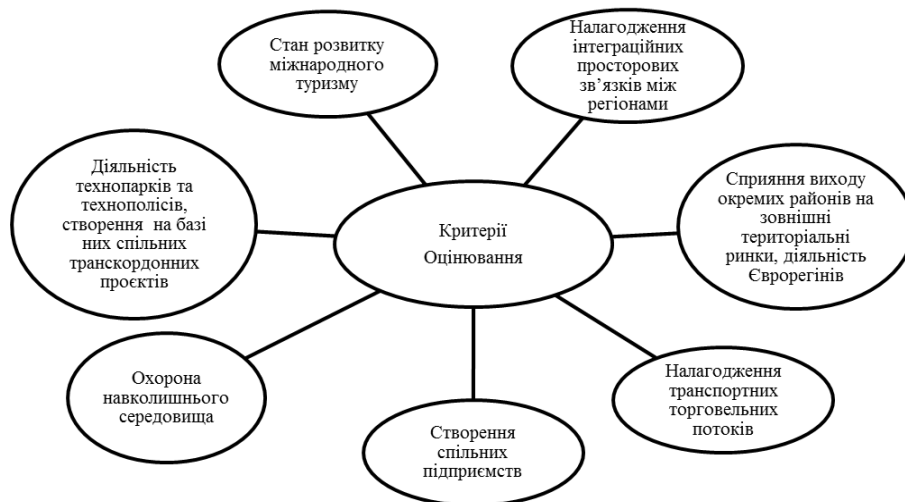

Рис. 1. Критерії оцінювання зовнішньої просторової політики

Джерело: авторська розробка.

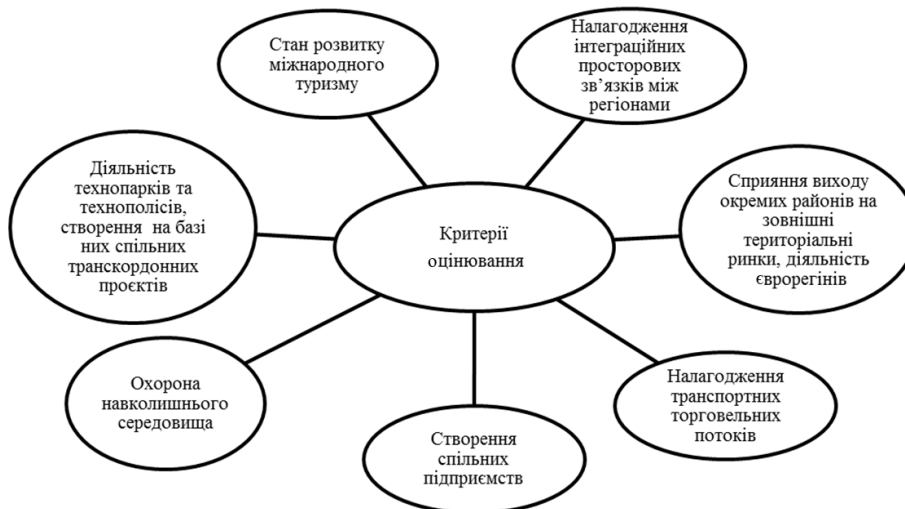

Рис. 2. Внутрішня просторова політика: цілі та завдання

Джерело: авторська розробка.

Внутрішня просторова політика передбачає створення умов збалансованого еколого-економічного та соціального розвитку регіону, розв'язання внутрішніх проблем, організацію ефективного господарювання відповідно до поставлених загальнодержавних цілей.

Просторова внутрішня та зовнішня політика держави – це дві частини єдиного цілого, що взаємодіють та збагачують одна одну.

Ефективна державна просторова політика базується на таких принципах, як впровадження органами влади ефективної державної просторової політики, взаємоузгодженості рішень центральних органів влади, підвищення самостійності окремих просторових систем у вирішенні своїх проблем з метою формування якісного управління, використовуючи власні фінансові ресурси. Просторова політика є своєрідним компромісом між державними та регіональними або місцевими інтересами у випадку, коли інтереси окремих територій суттєво відрізняються від загальнодержавних. Отже, державна просторова політика переслідує такі основні цілі.

Державна просторова науково-технічна політика реалізується шляхом вибору та впровадження пріоритетних напрямів науково-технічного розвитку за допомогою внутрішніх та зовнішніх правових, організаційно-технічних і економічних заходів. Її мета – ефективне використання науково-технічного потенціалу регіонів та більш рівномірний його просторовий розподіл. Основним завданням просторової науково-технічної політики є впровадження новітніх технологій. При цьому науково-технічні програми розробляють за певними пріоритетними напрямками, що можуть сприяти розвитку конкретного простору, маючи самостійне значення, або бути складовою частиною державної чи міжнародної програм. Яскравим прикладом просторового розвитку в контексті зовнішньоекономічної політики є утворення технопарків та технополісів.

Технопарк – науково-виробничий територіальний комплекс, до якого входить дослідний центр і компактна виробнича зона, що прилягає до нього, де на орендних чи інших умовах розташовані малі наукоємні фірми. Сучасні засоби комунікації дозволяють об'єднати просторово розрізнені елементи технопарку в одне ціле, не збираючи їх територіально, тому можна очікувати появи «віртуальних» об'єднань як самостійних і впливових сегментів. Технополіс – науково-виробничий комплекс з розвинутою інфраструктурою сфери обслуговування, що охоплює територію окремого міста. Місто, в економіці якого основну роль відіграють дослідні центри, що розробляють нові технології, і виробництва, що ці технології використовують. Технопарки України – класично створювалися при вишах, НДІ. Наприклад, у Львівській політехніці вони функціонують при спеціальних економічних зонах: Яворів, СЕЗ «Славутич». Створені на базі великих наукових центрів та користуються пільгами: Інститут електровзварювання імені Є. О. Патона, Інститут монокристалів, Вуглемаш, «Інститут технічної теплофізики», Укрінфотех, Київська політехніка, Інтелектуальні інформаційні технології. Для прикладу, візьмемо Вінницьку область та її просторовий розвиток у цьому напрямі. Огляд стану розбудови мережі індустріальних парків у розрізі Вінницької області представлено у вигляді таблиці 1.

Аналізуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що Вінницька область є досить конкурентоспроможною на ринку економічних відносин. Розглянемо детальніше інформацію щодо трьох наведених індустріальних парків.

Таблиця 1

Огляд стану розбудови мережі індустріальних парків у розрізі Вінницької області

Назва	Мета створення	Функціональне призначення	Учасники індустріального парку
Вінницький індустріальний парк	Залучення інвестицій в економіку міста, забезпечення сприятливих умов для функціонування та розвитку промислових підприємств, поліпшення інвестиційного іміджу міста, забезпечення економічного розвитку та підвищення конкурентоспроможності, створення нових робочих місць, збільшення надходжень до всіх рівнів бюджету, розвитку сучасної виробничої та ринкової інфраструктури	Функціональне призначення конкретно не визначено в концепції, але в очікуваних результатах функціонування наводяться такі види: виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів; текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри та інших матеріалів; машинобудування, крім ремонту і монтажу машин і устаткування; виробництво меблів, іншої продукції, ремонт і монтаж машин і устаткування; логістика, сервісне обслуговування тощо	Статусу учасника індустріального парку 04.07.2019 набуло ТОВ «Укро-Експертпостач» (оредовано ділянку площею 1,5 га), що спеціалізується на виробництві лецитину. Учасником розпочато будівництво заводу з виробництва лецитину продуктивністю 30 т/добу
Індустріальний парк «Вінницький кластер холодильного машинобудування»	Забезпечення економічного розвитку та підвищення конкурентоспроможності території міста, створення нових робочих місць і виготовлення конкурентоспроможної продукції	Функціональне призначення індустріального парку полягає у розбудові сучасного виробничо-промислового комплексу з розвинутою інженерно-транспортною інфраструктурою, складськими та адміністративними приміщеннями на території міста Вінниця. Концепція передбачає створення повноцінного комплексу з виробництва холодильного обладнання	За результатами оголошеного 30.06.2018 відкритого конкурсу з вибору керуючої компанії індустріального парку 27.08.2018 такого статусу набуло ТОВ «Промислово-інвестиційна компанія», а також статусу учасника парку набуло ТОВ «Грін Кул» (основний вид діяльності – виробництво холодильного обладнання)
Індустріальний парк «Вінтер Спорт»	Формування єдиної території з комплексною інфраструктурою та новітніми енергоефективними комунікаціями для розміщення інноваційних підприємств, забезпечення стрімкого економічного розвитку міста Вінниця, активізації залучення інвестицій, підвищення рівня зайнятості населення, збільшення надходжень до бюджетів усіх рівнів та розвитку сучасної виробничої і ринкової інфраструктури	Виробництво спортивного інвентарю для зимових видів спорту, обладнання для підводного плавання, а також інших компонентів; розміщення складських та адміністративних приміщень, а також підприємства з інформаційних технологій	Компанія «HEAD» має намір побудувати на території індустріального парку завод з виробництва спорядження для зимових видів спорту (лижі, лижні черевики та лижні кріплення). Площа виробничих об'єктів становитиме близько 50 тис. м ² . Загальний обсяг інвестицій у проєкт ставитиме 50 млн євро

Джерело: сформовано автором на основі [10].

Таблиця 2

Вінницький індустріальний парк

Місцезнаходження	м. Вінниця, вул. Немирівське шосе, 213
Площа земельної ділянки	60,7 га
Власник земельної ділянки	Вінницька міська рада
Цільове призначення	Землі промисловості, транспорту, зв'язку та енергетики
Керуюча компанія	КП «Вінницький муніципальний центр інновацій»
Термін дії	30 років
Нормативна вартість земельної ділянки	392 грн/м ²
Відстань до доріг з твердим покриттям	50 м
Відстань до автомагістралі	2 км
Відстань до аеропорту	3 км
Відстань до залізничної станції	4 км
Відстань до газопроводу	1,7 км
Відстань до лінії електропередач	2,2 км
Відстань до підключення до водопроводу	2,2 км або 3,4 км

Джерело: сформовано автором на основі [10].

Таблиця 3

Індустріальний парк «Вінницький кластер холодильного машинобудування»

Місцезнаходження	м. Вінниця, вул. Немирівське шосе, 213
Площа земельної ділянки	19,3 га
Власник земельної ділянки	Вінницька міська рада – 8,4 га ПрАТ «Українська пивна компанія» – 10,9 га
Цільове призначення	Землі промисловості, транспорту, зв'язку та енергетики
Керуюча компанія	ТОВ «Промислово-інвестиційна компанія»
Термін дії	30 років
Нормативна вартість земельної ділянки	392 грн/м ²
Відстань до доріг з твердим покриттям	50 м
Відстань до автомагістралі	2 км
Відстань до аеропорту	3 км
Відстань до залізничної станції	4 км
Відстань до газопроводу	1,7 км
Відстань до лінії електропередач	2,2 км
Відстань до підключення до водопроводу	2,2 км або 3,4 км

Джерело: сформовано автором на основі [10].

Індустріальний парк «Вінтер Спорт»

Місцезнаходження	м. Вінниця
Площа земельної ділянки	25 га
Термін дії	50 років
Мета залучення інвестицій	Розробка нових технологічних рішень, трансфер технологій, інкубація та масштабування стартапів, створення нових робочих місць
Орієнтовний обсяг інвестицій	7,1 млн
Термін реалізації	18 місяців
Період окупності	13 років
Очікувана готовність проекту	2021 рік

Джерело: сформовано автором на основі [10].

Висновки. Проаналізувавши проблеми просторового розвитку, що набувають особливої актуальності в Україні, яка увійшла в новий трансформаційний етап, де регіони держави відрізняються помітними відмінностями у соціально-економічних рівнях добробуту, визначено шляхи вирішення існуючих проблем. Необхідно активізувати роботу центральних і місцевих органів влади та просторове управління. Також варто розширити реальні права і відповідальність місцевих органів влади шляхом систематичного розвитку просторових території, включаючи області, міста, регіони, цілеспрямовано вирішуючи господарські та соціальні проблеми перелічених суб'єктів господарювання.

У подальших дослідженнях варто зосередити увагу на аналізі ефективності функціонування інноваційних бізнес-процесів у промислово розвинених країнах з метою розробки ефективного механізму стимулювання інноваційної діяльності підприємств у межах новостворених бізнес-інкубаторів, інноваційних хабів та технопарків України, застосувавши при цьому досвід та кращі кейси світової бізнес-практики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Войнаренко М. П., Богатчик Л. А. Використання кластерного інструментарію при розробці субрегіональних стратегій підвищення конкурентоспроможності економіки регіонів. *Актуальні проблеми економіки*. 2014. № 8 (158). С. 171–182.

2. Voynarenko, M., Menchynska, O., Varnalii, Z., & Hurochkina, V. (2019). Estimation of Innovative Business Processes of the Enterprises in Conditions of Emergence Economics. 6th International Conference on Strategies, Models and Technologies of Economic Systems Management (SMTESM 2019), *Advances in Economics, Business and Management Research*, V. 95, 161–166. URL: <https://www.atlantispres.com/article/125917640>. DOI: <https://doi.org/10.2991/smtesm-19.2019.32>

3. Гурочкіна В. В., Менчинська О. М. Інтеграційні виробничі ланцюги та місце українського машинобудування в міжнародних рейтингах. *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України. Економічні науки: електронне фахове видання*. Ірпінь, 2018. № 2. С. 42–56. URL: <http://ojs.nusta.edu.ua/index.php/ojs2/article/view/38/38>. DOI: <https://doi.org/10.33244/2617-5940.2.2018.41-55>

4. Дугінець Г. В. Особливості формування міжнародних виробничих мереж в сучасних умовах. *Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності*. 2013. Т. 1, № 1. С. 243–247.
5. Крикавський Є. В., Чернописька Н. В. Логістичні системи: навч. пос. Львів: В-во НУ «ЛП», 2009. 264 с.
6. Новаківський І. І., Соляник Л. С. Імітаційна модель ланцюга вартості для управління інноваційними процесами. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2012. № 749. С. 445–451.
7. Парубець О. М. Взаємозв'язок понять «мережа» і «мережева структура» як інтеграційних об'єднань підприємств транспорту. *Ефективна економіка*. 2014. № 3. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2870>
8. Ткачук О. М. Сучасні соціально-економічні перспективи українського суспільства. *Вісник Хмельницького національного університету: Економічні науки. Хмельницький*. 2014. № 3, т. 2. С. 205–208.
9. Мороз О. М. Формування бізнес-культури підприємницької діяльності в регіоні. *Розвиток України в XXI столітті: економічні, соціальні, екологічні, гуманітарні та правові проблеми*: збірник наукових праць Міжнародної науково-практичної конференції, 11 березня 2010 року. Вінниця: Центр підготовки наукових та навчально-методичних видань ВТЕІ КНТЕУ, 2010. Ч. II. С. 412–418.
10. Чухрай Н. І., Матвій С. І. Реінжиніринг бізнес-процесів у централізації управління промисловим підприємством. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2015. № 3. С. 172–181.
11. Gereffi G. A Commodity Chains Framework for Analyzing Global Industries. URL: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download;jsessionid=48B2EE4B7E847587B47B28765A1EEFBBF?doi=10.1.1.608.812&rep=rep1&type=pdf>
12. Harmon P. How to process create value? *BPTrends*. 2011. № 2. P. 1–13. URL: <https://www.bptrends.com/publicationfiles/02-01-11-ART-How%20do%20Processes%20Create%20Value-Harmon-Final.pdf>
13. Kogut B. Designing Global Strategies: Comparative and Competitive Value-Added Chains. *MIT Sloan Management Review*. 1985. Vol. 26. № 4. P. 15–28. URL: <http://www.rojasdatabank.info/kogut1985.pdf>
14. Porter M. E. *The Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance*. NY: Free Press, 1985. 540 p.

REFERENCE

1. Voynarenko, M. P. Bohatchyk, L. A. (2014). Vykorystannia klasternoho instrumentariiu pry rozrobttsi subrehionalnykh stratedii pidvyshchennia konkurentospromozhnosti ekonomiky rehioniv [Applying cluster tools to develop subregional competitiveness strategy of region's economy]. *Aktualni problemy ekonomiky*, (8(158)), 171–182.
2. Voynarenko, M., Menchynska, O., Varnalii, Z., & Nurochkina, V. (2019). Estimation of Innovative Business Processes of the Enterprises in Conditions of Emergence Economics. 6th International Conference on Strategies, Models and Technologies of Economic Systems Management (SMTESM 2019), *Advances in Economics, Business and Management Research*, V. 95, 161–166. URL: <https://www.atlantispublishing.com/article/125917640>. DOI: <https://doi.org/10.2991/smtesm-19.2019.32>

3. Hurochkina, V. V., Menchynska, O. M. (2018). Intehratsiini vyrobnychi lantsiuhy ta mistse ukrainskoho mashynobuduvannya v mizhnarodnykh reitynhakh. *Zbirnyk naukovykh prats Universytetu derzhavnoi fiskalnoi sluzhby Ukrainy. Ekonomichni nauky: elektronne fakhove vydannia*, (2), 42–56. URL: <http://ojs.nusta.edu.ua/index.php/ojs2/article/view/38/38>. DOI: <https://doi.org/10.33244/2617-5940.2.2018.41-55>
4. Duhinets, H. V. (2013). Osoblyvosti formuvannya mizhnarodnykh vyrobnychychk merezh v suchasnykh umovakh. *Teoretychni i praktychni aspekty ekonomiky ta intelektualnoi vlasnosti*. (1(1)), 243–247.
5. Krykavskiy, Ye. V., Chornopyska, N. V. (2009). Lohistychni systemy. Lviv: V-vo Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika».
6. Novakivskiy, I. I., Solianyk, L. S. (2012). Imitatsiina model lantsiuha vartosti dlia upravlinnia innovatsiinymy protsesamy [Imitation model of value chains for management of innovative processes]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika»*. (749), 445–451.
7. Parubets, O. M. (2014). Vzaiemozviazok poniat «merezha» i «merezheva struktura» yak intehratsiinykh obiednan pidpriemstv transport. *Efektivna ekonomika*. (3). URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2870>.
8. Tkachuk, O. M. (2014). Suchasni sotsialno-ekonomichni perspektyvy ukrainskoho suspilstva. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu: Ekonomichni nauky*. Khmelnytskyi. (3(2)). 205–208.
9. Moroz, O. M. (11.03.2010). Formuvannya biznes-kultury pidpriemnytskoi diialnosti v rehioni. In *Rozvytok Ukrainy v XXI stolitti: ekonomichni, sotsialni, ekolohichni, humanitarni ta pravovi problem* (412–418). Vinnytsia: Tsentр pidhotovky naukovykh ta navchalno-metodychnykh vydan VTEI KNTEU.
10. Chukhrai, N. I., Matvii, S. I. (2015). Reinzhyrnirynh biznes-protsesiv u tsentralizatsii upravlinnia promyslovym pidpriemstvom. *Marketynh i menedzhment innovatsii*. (3), 172–181.
11. Gereffi, G. A. Commodity Chains Framework for Analyzing Global Industries. URL: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download;jsessionid=48B2EE4B7E847587B47B28765A1EEFBF?doi=10.1.1.608.812&rep=rep1&type=pdf>
12. Harmon, P. (2011). Haw to process create value? *BPTrends*. (2), 1–13. URL: <https://www.bptrends.com/publicationfiles/02-01-11-ART-How%20do%20Processes%20Create%20Value-Harmon-Final.pdf>
13. Kogut, B. (1985). Designing Global Strategies: Comparative and Competitive Value-Added Chains. *MIT Sloan Management Review*. (26(4)), 15–28. URL: <http://www.rrojasdatabank.info/kogut1985.pdf>
14. Porter, M. E. (1985). *The Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance*. NY: Free Press.

Valentyna V. Khachatryan, DSc (Economics), Associate Professor, Vinnytsia Institute of Trade and Economics of KNUTE;

Olga M. Tkachuk, DSc (Economics), Professor, Vinnytsia Institute of Trade and Economics of KNUTE;

Olena M. Menchynska, PhD (Economics), Vinnytsia Institute of Trade and Economics of KNUTE.

World Trends of Spatial Scientific and Technical Development of Business Processes

The article examines the main priorities of spatial development of business processes and the possibility of their implementation in the foreign economic policy of Ukraine. The basic concepts of foreign and domestic spatial policy, criteria for its evaluation are defined. It is established that the strategic priorities of spatial development of global business processes are a system of goals and objectives of spatial units (city, region, state, intergovernmental associations) to manage administrative, economic and social development of a particular territorial unit taking into account the implementation of spatial regulation. The study concludes that government regulation should be aimed at spatial integration of the country into global business processes, appropriate tax policy, rationalization of the use of unique natural resources in some areas, the creation and implementation of important targeted programs. The aim of the article is to determine the strategic priorities of spatial development of modern enterprises in integrated global business processes. To achieve this goal, the article set a number of tasks: to explore the theoretical nature and historical aspects of the business environment in order to determine existing strategic priorities; adaptation of global principles and strategic priorities of spatial development to global business trends.

The volumes of foreign direct investment in the economy of Ukraine during 2008-2018 are studied. The criteria for evaluating foreign and domestic spatial policy are recognized and 10 trends are presented, which allow to determine the features of the state of competitiveness of modern enterprises and their spatial development in integrated global business processes and to achieve and maintain operational efficiency.

The aim of the article is to determine the strategic priorities of spatial development of modern enterprises in integrated global business processes. To achieve this goal, the article set a number of tasks: to explore the theoretical nature and historical aspects of the business environment in order to determine existing strategic priorities; adaptation of global principles and strategic priorities of spatial development to global business trends.

Materials and methods of research. Here are 10 trends to learn how to stay competitive and achieve / maintain operational efficiency. 1. Business models – from concept to action (Business models – from concept to action). 2. Customer-oriented processes. 3. Under Pressure to optimize. 4. Robotic process automation (RPA). 5. Customer journey analysis. 6. User Experience. 7. Standardization of processes (A single point of truth). 8. Demand for no-code business processes increases (Demand for no-code / low-code BPM increases). 9. Licensing. Security and base for scaling. 10. Changes in approaches / tools for working with business processes.

Key words: business processes, foreign spatial policy, internal spatial policy, strategic priorities, technoparks, technopolises, world trends.

Стаття надійшла до редколегії 8 листопада 2020 року